

Müzelerde Bölücü-Sergileme Elemanlarının Kurguları

Constructs of Divider-Exhibition Elements in Museums

Sıla KAYMAKÇI¹, İldem AYTAR SEVER²

Gönderilme Tarihi: 15.06.2022 - Kabul Tarihi: 25.10.2022

Özet

Müzeler sanat eserlerini saklayan, koruyan ve sergileyen yapılardır. Müzelerde sergileme alanlarının tasarımında sağlanması gereken birçok gereklilik mevcuttur. Araştırmada müzenin tanımı, tarihsel süreci, tasarım kriterleri ve sergileme, bölücü kavramları ele alınmıştır. Çalışma kapsamında müzelerde sirkülasyonu sağlayan bölücü-sergileme elemanlarının ilişkisi incelenmiştir. Bu çalışmanın amacı, bölücü elemanlar ile sergileme alanlarının kurgulanmasının eser ve iç mekânlar üzerinde oluşturduğu etkileri, bölücü elemanların tasarım standartlarını ve yönlendiricilikteki etkisini araştırmaktır. Nitel bir araştırma olan çalışmada, belgesel tarama yöntemiyle konu ile ilgili kitap, makale, tezlerden ve müzelerin internet adreslerinden faydalanılmış ve görseller üzerinden sergileme ve bölücü elemanlar ile ilgili örnekler karşılaştırılarak incelenmiştir. Araştırma, müzelerde bölücü eleman kurguları hakkında bir süreli yayın bulunmadığından literatüre katkı sağlamaktadır. Müzelerdeki bölücü elemanlar, ziyaretçinin bir sirkülasyon dahilinde sergiyi incelemesi ve eserleri bünyesinde sergileyebilmesi yönleriyle ziyaretçi ve eserleri etkilemektedir. Araştırma sonucunda, bölücülerin sağladığı yönlendiricilik, sergileme vb. birçok imkân sayesinde müzelerin bölücü elemanlar ile kurgulanmasının fayda sağlayabileceği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Bölücü elemanlar, Sergileme, Müze, Sirkülasyon, İç mekân tasarımı.

Abstract

Museums are structures that store, preserve and exhibit works of art. There are many requirements that must be met in the design of exhibition areas in museums. The definition of the museum, its historical process, design requirements, exhibition, and divisive concepts are examined in the research. The relationship between the divider-exhibition elements that provide circulation in museums has been investigated within the scope of the study. The aim of this research is to look into the effects of the divider elements and exhibition areas on the works and interior spaces, as well as the design standards of the divider elements and their effect on directing. The documentary scanning method was used with books, articles, theses and museum internet addresses in the study, which is qualitative research and examples related to the exhibition and divider elements were examined through visuals. The research contributes to the literature since there is no periodical about the divider element fiction in museums. The divider elements in museums affect the visitors and the works in terms of the visitor's ability to examine the exhibition within the circulation and to exhibit the works within its structure. In terms of the visitor's ability to examine the exhibition and exhibit the works within a circulation, the divider elements in museums affect both the visitors and the works. As a result of the research, it has been seen that it can be beneficial to construct museums with divider elements, thanks to the orientation, exhibition, and many similar opportunities provided by the dividers.

Keywords: Divider elements, Exhibition, Museum, Circulation, Interior design.

Atıf: Kaymakçı, S. ve Aytar Sever, İ. (2022). Müzelerde bölücü-sergileme elemanlarının kurguları. *Modular Journal*, 5(2), 191-202.

¹ MSGSÜ, İç Mimarlık Bölümü, Yüksek Lisans Programı, silakaymakci@gmail.com | ORCID: 0000-0001-7530-2167

² MSGSÜ, İç Mimarlık Bölümü, ildem.aytar@msgsu.edu.tr | ORCID: 0000-0003-2492-9845

1. Giriş

Sergi alanları ziyaretçiyle eser arasındaki bağlantının kurulduğu müzelerdeki ilk alan olduğundan tasarımı oldukça önemlidir. Tasarımdaki bölücü elemanlar, ziyaretçinin sergideki sirkülasyonunu yönlendirecek şekilde sergi mekânlarının kurgulanmasını sağlamaktadır. Mekân gezilmesi istenen sıraya uygun bir şekilde sınırlar ve ziyaretçiyi yönlendirir. Bölücü elemanlar, uyulması gereken tasarım ölçütleri dâhilinde mekânın ihtiyaç duyduğu form, malzeme ve renklerde tasarlanabilmektedir.

Araştırmadaki amaç, müzelerin tarihsel gelişimini, sergi alanlarının nasıl bölümlendiğini, bölücülerde kullanılan malzeme, form, renk vb. etkenlerin ve bölücü eleman kurgularının iç mekânda, eserde oluşturduğu etkileri araştırmaktır. Çalışmada ilk olarak müzenin tanımına, tarihsel sürecine değinilmiş ve müzeler konularına göre sınıflandırılmıştır. Müzenin alt başlıklarında sergileme, bölücü kavramları detaylı olarak ele alınmış ve tasarım standartlarından bahsedilmiştir. Sergilerin sirkülasyon türleri, bölücü eleman kurguları ve bölücü elemanlarda kullanılan malzeme, form, renkler ve aydınlatma anlatılmış ve sergi mekânlarının sergi sürelerine, sirkülasyon tiplerine de değinilmiştir. Nitel bir çalışma olan araştırmada, belgesel tarama yöntemiyle yazılı kaynaklardan olan kitap, tez, makaleler araştırılarak literatür taraması yapılmış ve maksimum çeşitlilik örneklemeyle çeşitli müzelerin internet adreslerinden faydalanılmıştır. Sergi alanları görseller üzerinden örnekler ile karşılaştırılarak incelenmiştir. Araştırmada farklı şehirlerdeki veya farklı ülkelerdeki müzelerde bölücü-sergileme elemanlarının benzerlikleri ve farklılıkları konuya örnek olarak gösterilmiştir. Tekli durum çalışması olan araştırma, müzelerde bölücü elemanlar kurguları ile ilgili bir süreli yayın bulunmaması yönüyle önemlidir. Müzelerde bölücü-sergileme elemanlarının mekâna etkisi ile ilgili olan bu çalışmadan sonraki araştırmacılar, bölücü elemanlarla kurgulanmış müze mekânlarının ziyaretçiye etkisini inceleyerek çalışmayı genişletebilir.

Bölücü elemanlar sergi alanlarında sirkülasyon oluşturmak için kullanılmakla beraber sergilemeye de katkı sağlamaktadır. Ziyaretçinin mekânı ve eserleri kolaylıkla algılayabilmesi için sergi alanlarının ziyaretçiyi yönlendirecek şekilde bölücülerle kurgulanması gereklidir.

2. Araştırmanın Problemi ve Amacı

Araştırmada amaç, müzelerdeki bölücü-sergileme eleman kurgularının tasarım kriterlerini tespit etmek ve eserlere, iç mekâna ve yönlendiriciliğe etkisini incelemektir. Çalışmanın problemi müzelerin bölücü elemanlar ile kurgulanmasının gerekliliği ve müzelere katkısını araştırmaktır. Araştırmada müze sergi alanlarının bölücü elemanlar ile kurgulanmasının gerekliliği, bu elemanların müzelerde sağladığı faydaların ve yönlendiricilikteki etkisinin neler olduğu, bölücü elemanların müzelerde iç mekâna ve esere nasıl etki ettiği, bu elemanlar tasarlanırken hangi tasarım kriterlerine dikkat edilmesi gerektiği sorularına cevap aranmıştır.

3. Materyal ve Yöntem

Çalışmada, bölücü-sergileme elemanlarının müzelerdeki kurguları, iç mekâna ve yönlendiriciliğe etkileri ve tasarım kriterleri incelenmiştir. Çalışma, nitel bir araştırma olan tekli durum çalışmasıdır. Farklı şehirlerden ve durumlardan müze iç mekan örnekleri verilmiştir. Bu örnekler, görseller üzerinden karşılaştırılarak bölücü-sergileme elemanlarının benzerlik ve farklılıkları incelenmiştir. Özel ve devlet müzelerinden, Türkiye’den ve dünyadan müzelerin bölücü-sergileme eleman ve kurgularına örnekler gösterilmiştir. Araştırmada maksimum çeşit örnekleme ile farklı müzelerden örnekler karşılaştırılarak incelenmiştir. Literatür taraması sırasında “müzelerde bölücü elemanlar”, “müzelerde sergileme elemanları”, “müzelerde sergileme mekânı tasarımı”, “bölücü eleman kurguları”, “müzelerde yönlendiricilik” vb. anahtar kelimeleriyle Google Akademik, DergiPark gibi web arama motorlarında araştırmalar yapılmıştır. Çalışmada, belgesel tarama yöntemiyle 2013-2022 yılları arasındaki yazılı kaynaklardan; makale, tez ve kitaplardan faydalanılmıştır. Örnek olarak seçilen müzelerin, resmi internet adresleri üzerinden görsellere ulaşılmıştır. Müzeler ve tarihsel gelişimi, sergileme, bölücü, bölücü ve sergileme ilişkisi başlıkları çalışma kapsamında ele alınmıştır.

4. Bulgular ve Değerlendirme

4.1 Müze

Müzeler, sanat eserlerini koruyup sergileyerek ziyaretçilere ulaştıran, bünyesinde sosyal ve eğitsel alanlar bulduran kamusal yapılardır (Kandemir ve Uçar, 2015:9). Ziyaretçilerin ilgi duyduğu sergileme nesnesini algılamasını ve bu nesnelere hakkında bilgi edinmesini sağlayan kültürel alanlardır. Müzeler sanatsal, kültürel eserleri korumak ve sergilemek amacı ile Rönesans’tan günümüze kadar gelişimini sürdürmüş yapılardır. Müzelerin ana işlevi olan sergileme kavramı eserlerin ziyaretçilere sunulması şeklinde tanımlanmaktadır (Sözen ve Tanyeli, 2014). Nadire kabinelerinden (Merak odaları/Cabinet de curiosités)³ günümüz çağdaş müze örneklerine kadar birçok değişime uğrayan sergileme tasarımları 20. yüzyıldan sonra modern örneklerini vermeye başlamıştır (Çalışkan, 2016). 20. yüzyıldan önce müzelerde kronolojik bir sergileme yaklaşımı mevcuttur. Çağımızda ise bu anlayıştan uzaklaşıldığını ve çoğunlukla konularına göre sergilemeler yapıldığı görülmektedir. Konularına göre sergileme, ziyaretçinin eserleri birlikte incelemesi ve aralarında bağlantı kurulmasını sağladığından günümüzde tercih edilen bir sergileme yöntemi olmuştur (Öztekin, 2014; Işıkören, 2020). Müzelerin türlerine göre oluşturulmuş birçok sınıflandırma bulunmaktadır. Sergilenen eserlerin konularına göre bir sınıflandırma olan Madran’ın sınıflandırması şu şekildedir: “a) Genel Müzeler b) Arkeoloji Müzeleri c) Sanat Müzeleri d) Tarih Müzeleri e) Etnografya Müzeleri f) Doğa Tarihi ve Jeoloji Müzeleri g) Bilim Müzeleri h) Askeri Müzeler ı) Endüstri Müzeleri” (Akt. Boyraz, 2013).

³ Nadire kabineleri, 17. yüzyılda sadece görsel amaçlı olarak çeşitli nesnelere sergilendiği mekânlardır (Çalışkan, 2016).

4.1.1 Sergileme

Müzelerde sergileme, çeşitli eserlerin ziyaretçiyi bilgilendirmek amacıyla korunması ve sunulmasıdır. Sergileme kavramının gelişimiyle zanaat yaklaşımından uzaklaşmış ve sanat eserlerinin üretimi artmıştır (Sözen ve Tanyeli, 2014). Değerli sanat eserlerini bünyesinde barındıran müzelerin, koruma işlevini tam olarak yerine getirebilmesi için iç mekânlarının doğru bir şekilde tasarlanması oldukça önemlidir. Birçok unsur sanat nesnelere ve ziyaretçilerde olumsuz etkilere yol açabilmektedir. Sanat eserlerine dışarıdan herhangi bir unsur zarar vermemeli ve ziyaretçi sanat eserlerini incelerken iç mekân tasarımından kaynaklanan bir zorluk yaşamamalıdır.

Müzelerde sergileme alanları, ziyaretçinin sergilenen nesnelere algıladığı ve değerlendirdiği mekân olması yönüyle tasarımında dikkat edilmesi gereken birçok ölçüt mevcuttur. Bu alanların tasarımına başlamadan önce değerlendirilmesi gereken özelliklerden biri sergileme süresidir. Ayan Ergen'e (2013) göre sergi türleri sergilenme süreleri bakımından kalıcı ve geçici sergiler olmak üzere ikiye ayrılır (Şekil 1-2). Sergileme elemanlarının tasarımı, mekânın sirkülasyonu ve kullanılan malzemeler vb. birçok alanın tasarımında serginin süresi önemlidir.

Şekil 1. Pera Müzesi, Osman Hamdi Bey kalıcı sergisi (Osman Hamdi Bey, 2022)

Şekil 2. Pera Müzesi, Zevk Meselesi geçici sergisi (Zevk Meselesi, 2022)

Sergileme şekilleri sergilenen eserin özelliklerine göre belirlenmektedir (Akgün, 2018). Örneğin; sergilenen nesne büyük boyutlarda bir heykelse kaide üzerinde, takı ise vitrinde ve resimse bölücü eleman üzerinde sergilenmektedir. Sergileme elemanları, sergilenecek olan ürünün sunulduğu vitrin ve sergileme panoları gibi donatılardır. Sergileme elemanları nesne ile ziyaretçinin arasında bağlantı kurulmasını sağladığından bu donatılar insan vücut ölçülerine uygun tasarlanmalıdır. Sergileme yöntemi belirlenirken eserlerin özelliklerine dikkat edilmelidir. Sergileme elemanlarının ziyaretçinin algılayabileceği tasarım standartlarında olması gerekmektedir. Sergileme elemanları, eserleri ziyaretçilerin algılanmasını kolaylaştıran beyaz, gri vb. renklerde, sade dokularda ve ölçülerde olmalıdır (Kaymakçı, 2022). İki boyutlu nesnelere merkezi görme hizasında (yaklaşık 155 cm), üç boyutlu nesnelere ise farklı yönlerden detaylı bir şekilde gözlemlenebilir ölçülerde olduğu ve sergileme elemanlarının bu ölçüler doğrultusunda ergonomik olarak tasarlandığı bilinmektedir (Firouzkouhi, 2019). İki boyutlu eserlerin büyüklüğüne bağlı olarak görüş mesafesi değişse de mekândaki diğer ziyaretçilerin sirkülasyonu için minimum 120-140 cm genişlik bırakılmalıdır (Neufert,

2017). Üç boyutlu nesnelere vitrin tasarımları içerisinde veya bir kaide üzerinde sergilenmektedir. Ziyaretçilerin görüş mesafesi için vitrin önünden itibaren minimum 100 cm bırakılmalıdır (Neufert, 2017). Aykut'a göre (2017a) sergileme elemanlarında nesnelere bulduğu yüzeyler eserin daha algılanabilir olması için siyah-beyaz renk skalasında olmalıdır (Şekil 3). Sergileme vitrinlerinin camlarında yansıma oluşması engelleyecek malzemeler kullanılmalıdır. İki boyutlu nesnelere (fotoğraflar, tablolar vb.) ise çoğunlukla bölücü elemanların üzerinde eser künyeleriyle birlikte sergilenmektedir.

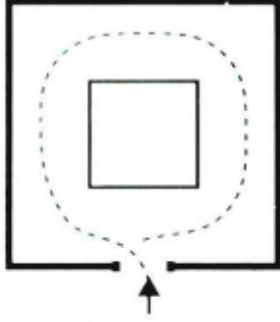

Şekil 3. Pera Müzesi, Kahve Molası Sergisi'nde eserlerin bulunduğu yüzey (Kahve Molası, 2022)

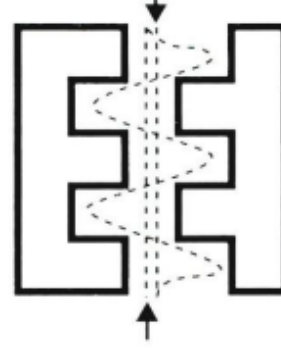
Vitrin tasarımları; duvar tipi, masa tipi, kule tipi ve fanus tipi olmak üzere dört çeşittir. Duvar tipi vitrinler sergilenen eserin bir taraftan görülmesini sağlarken diğer vitrin tipleri eserlerin daha detaylı incelenebilmesine olanak tanımaktadır (Akgün, 2018). Sergileme vitrinlerinin tasarımlarında kullanılan camların parlama veya yansıma yapmamasına dikkat edilmelidir. Bir diğer sergileme elemanı ise bölücü elemanlardır.

4.1.2 Bölücü

Bölücüler, kullanım amaçlarına uygun bir şekilde mekânlarda sınırlar oluşturan elemanlardır (Sakarya, 2021). Bölücü elemanlar, iç mekânlara yönlendiricilik ve esneklik gibi birçok işlev sağlayabilmektedir. İç mekân tasarımlarında sıklıkla kullanılan bölücüler müze tasarımlarında da önemli bir kullanım alanına sahiptir. Müzelerde bölücü elemanlar ziyaretçinin sergiyi belirli bir sirkülasyon dahilinde gezmesini sağlayarak eserler arasında bağlantı kurmasını kolaylaştırmaktadır. Ziyaretçiler sergileme mekânlarının sirkülasyonundan kaynaklayan bir takım karışıklıklar yaşayabilmektedir. Ziyaretçi, sirkülasyonu yanlış tasarlanmış bir müzede hem bazı sanat eserlerini gözden kaçırabilmekte, hem de sergileme alanlarından biriyle karşılaşmayabilmektedir. Bu sebeple müze ve sergileme alanlarında bölücü elemanlarla kurgulanmış çeşitli sirkülasyon tipleri mevcuttur (Şekil 4-8). Çalışmada sirkülasyon tiplerinden ana yol tipi, tarak tipi, yıldız tipi, blok tipi ve zincir tipi sirkülasyonlar incelenmektedir.

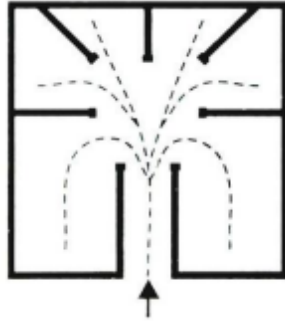

Şekil 4. Sergileme alanlarında ana yol tipi sirkülasyon (Aykut, 2017b)

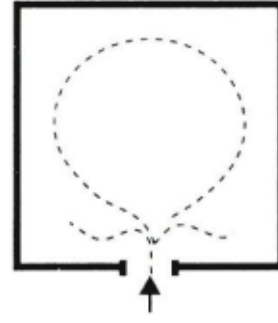

Şekil 5. Sergileme alanlarında tarak tipi sirkülasyon (Aykut, 2017b)

Ziyaretçi ana yol ve tarak tipi sirkülasyonda tek yön doğrultusunda ilerleyebilmektedir. Fakat tarak tipi sirkülasyon, ana yol tipi sirkülasyona oranla daha serbest bir yaklaşım sergilemektedir (Aykut, 2017b).

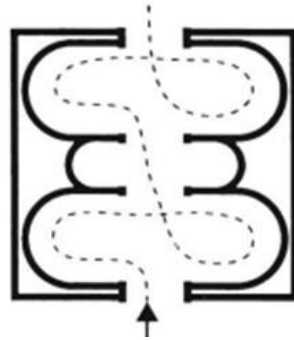

Şekil 6. Sergileme alanlarında yıldız tipi sirkülasyon (Aykut, 2017b)

Şekil 7. Sergileme alanlarında blok tipi sirkülasyon (Aykut, 2017b)

Yıldız tipi sirkülasyon bir merkezden etrafa dağılan sergileme yöntemidir. Ziyaretçiye rahat bir gezme imkânı sağlayan sirkülasyon yöntemi ise blok tipi sirkülasyondur (Aykut, 2017b).

Şekil 8. Sergileme alanlarında zincir tipi sirkülasyon (Aykut, 2017b)

Zincir tipi sirkülasyon, ana yol ve tarak tipi sirkülasyondan daha serbest bir sirkülasyon imkânı sağlasa da mekânların girişlerinde karışıklığa sebep olabildiğinden ziyaretçi sayısı fazla olan müzelerden az ziyaretçi sayısı olan sanat galerilerinde daha sık uygulanmaktadır (Aykut, 2017b).

4.2 Bölücü-Sergileme İlişkisi

Müzelerin ana işlevi olan sergilemenin gerçekleştiği mekânlar, ziyaretçilerin eserleri algıladığı ve bilgi edindiği alanlardır. Kullanıcıların bu ziyaretten aldığı azami verim doğru bir yönlendirme ile mümkün olabilmektedir. Kandemir ve Uçar'a göre (2015) yönlendirmede oluşabilecek yanlışlıklar ziyaretçiyi korku vb. olumsuz duygulara sürüklediğinden kullanıcının müze ziyaretinden alacağı verim düşmektedir. Bu yönlendirmede ise bölücü elemanlara büyük bir görev düşmektedir.

Müzelerde bölücü elemanların kurgularında dikkat edilmesi gereken bazı kriterler mevcuttur. Bölücü elemanların kurgusunda sergileme süresi önem teşkil etmektedir. Kısa süreli olarak müzelerde bulunan sergilere geçici sergi denilmektedir. Bu sergilerin tasarımlarında eserlerde ve sergileme yöntemlerinde yoğun bir değişim yaşandığından iç mekân tasarımı kısa aralıklarla tekrar tasarlanabilmektedir. Dolayısıyla geçici sergilemelerdeki bölücülerde montaj ve kullanılan malzeme seçiminde sergi süresi göz önüne alınmalıdır. Kalıcı olarak müzenin içerisinde bulunan sergilerin tasarımlarında yoğun değişim yaşanmadığından iç mimari uygulamalar uzun süreli kullanım düşünülerek tasarlanmaktadır (Şekil 9). Kalıcı sergilerdeki bölücülerin kurguları, uzun bir süre aynı şekilde kullanılacağından tasarımcı tarafından doğru bir yöntem seçilmelidir.

Şekil 9. PTT Pul Müzesi, bölücünün sergileme elemanı olarak kalıcı sergide kullanılması (PTT Pul Müzesi)

Bölücü tasarımında kullanılan malzemeler, tasarımın ihtiyaç duyduğu forma uygun ve sergilenen nesneye zarar vermeyecek şekilde olmalıdır. Örneğin; geçici ve kalıcı sergilerin bölücülerinde kullanılan renk, form ve malzemelerde farklılıklar gözlemlenebilmektedir. Renk kullanımında dikkat edilmesi gerekenler, ziyaretçinin sergi nesnesinin kolaylıkla algılanması ve kullanılan renklerin ziyaretçiyi yormamasıdır.

Duvarlarda, bölücülerde renk kullanımında eserleri ön plana çıkaran, ziyaretçinin eserlere kolaylıkla odaklanmasını sağlayan beyaz ve siyah renklerinin tonları tercih edilir (Aykut, 2017a). Günümüzde mavi, kırmızı, yeşil gibi renklerin koyu tonları da tercih edilmeye başlamıştır. İstanbul ve Ankara olmak üzere iki farklı metropol şehirden örnekler olan Pera Müzesi'nde kırmızı ve yeşil rengin kullanımı, Ankara Resim ve Heykel Müzesi'nde ise mavi rengin kullanımı görülmektedir (Şekil 10).

Şekil 10. Ankara Resim ve Heykel Müzesi sergileme alanında mavi renk kullanımı (Yazar, 2022)

Bölücüler, ziyaretçiyi yönlendirecek şekilde içine alan organik formlarda veya serginin geçicilik kavramı üzerine hareketli bir şekilde de tasarlanmaya başlanmıştır (Aykut, 2017a). 1959 yılında tamamlanan Solomon R. Guggenheim Müzesi'nde organik formdu duvarların olduğu müze tasarımlarına örnek gösterilebilmektedir (Şekil 11-12).

Şekil 11-12. Solomon R. Guggenheim Müzesi organik formdu tasarımı (Guggenheim Museum Building Views, 2022)

Sergileme alanlarında zemin, duvar ve tavan tasarımları bir bütünü parçalarıdır. Tavanlar, müzenin havalandırma, ısıtma ve aydınlatma gibi işlevlerini barındırması ve ziyaretçiden saklaması yönüyle önemlidir (Aykut, 2017a). Müzelerin zemininde kullanılan malzemelerin yansım oranının yüksek olmamasına ve kullanım süresinin yoğunluğuna karşı dayanıklı bir malzeme olmasına dikkat edilmelidir. Zeminin, sergilenen üründen daha baskın olmayan nötr renklerde (gri, siyah, beyaz vb.) tasarlanması gereklidir.

Tablo vb. sanat eserleri doğrudan bölücü üzerinde sergilenmektedir. Bu yönden sergilenen nesnelere aydınlatılması da bölücü üzerinde aydınlatma ile gerçekleştirilebilmektedir. Sergileme ve koruma kavramları açısından sergilenen nesne,

dengeli ve algılanır bir şekilde aydınlatılmalı, sergilenen nesne zarar görmemelidir (Aykut, 2021; Ariz Yöndem, 2019). Doğru bir aydınlatma sergilenen ürünün daha iyi anlaşılmasını ve yorumlamasını sağladığından ziyaretçinin sergiden edindiği verimi arttırdığı görülmektedir.

Şekil 13. Odunpazarı Modern Müzesi'nden (OMM) doğal aydınlatmaya bir örnek (URL-6)

Doğal aydınlatma gün ışığının yardımıyla sergilenen ürünlerin aydınlatıldığı, sergi ürününe doğrudan temas etmeyen ve aydınlık düzeyinin yeterli olmadığı koşullarda yapay aydınlatma ile desteklenen bir aydınlatma türüdür (Okan, 2018) (Şekil 13). Gün ışığının kontrol edilmesi zor olduğundan müzelerde çoğunlukla yapay aydınlatma tercih edilmektedir. Yapay aydınlatma yönteminde, mekânın aydınlık düzeyinin doğru bir şekilde hesaplanıp uygulanması, eserler üzerinde yansıma, gölge veya parlama yapmaması dikkat edilmesi gereken noktalardandır. Yapay aydınlatma, mekân aydınlatması olarak uygulanabildiği gibi bölücü eleman üzerine aydınlatma elemanının sabitlenmesiyle nesne üzerinde bölgesel bir aydınlatma olarak da karşımıza çıkabilmektedir.

Bölücü elemanların tasarımında dikkat edilmesi gereken bir diğer kriter de erişilebilirliktir. Mekânlar engelli bireylerin kullanabileceği tasarım ölçütlerine göre tasarlanmalıdır (Yıldız ve Söğüt, 2020). Engelli bireylerin erişebileceği formlarda bölücü elemanların kurgulanması ve sergileme elemanlarının uygun ölçülerde tasarlanması gerekmektedir. Bölücü elemanlarla oluşturulan sirkülasyon alanlarının engelli bireylerin hareketine uygun geçiş ve dönüş ölçülerinde olmalıdır. Çok katlı müzelerde asansör ve engelli bireyler için merdiven asansörü bulunmalıdır. Bölücü elemanlarla kurgulanan alanların haricindeki alanlarda da erişilebilirlik göz önüne alınmalıdır.

Araştırmalar sonucunda, müzelerde bölücü ve sergileme elemanları ile ilgili ulaşılan bulgular şu şekilde özetlenebilmektedir:

- Müzelerde bölücü elemanlar yönlendiriciliği sağlamaya yardımcı olmaktadır.
- Müzelerde bölücü elemanların ziyaretçiye ve eserlere olumlu etkileri vardır.
- Bölücü elemanlar birçok farklı sirkülasyon tipinde kurgulanabildiğinden, bölücüler çeşitli iç mekanlara kolaylıkla uyum sağlayabilmektedir.
- İç mekândaki sergi türlerinin geçici veya kalıcı olmasına göre farklı malzeme ve formlarda bölücüler tasarlanabilmektedir.
- Bölücü-sergileme elemanları birçok renk ve formda tasarlanabilmekte ve müzelerin tasarım yaklaşımına uyum sağlayabilmektedir.
- Bölücü elemanlar, iki boyutlu eserler için sergileme elemanı olarak da kullanılabilir.
- Bölücü elemanlar ile sergi alanları tasarlanırken engelli bireylerin kullanımı göz önünde bulundurulmalıdır.

5. Sonuç

Sanatsal kültürel tarihi eserleri bünyesinde barındıran ziyaretçilere sunan ve eğitici, sosyal mekânları mevcut olan müzelerin iç mekânlarındaki en önemli kısımlarından biri de sergileme alanlarıdır. Ziyaretçiyle eserlerin bulunduğu mekân olan sergileme alanları müze tasarımının önemli kısımlarıdır. Bu alanların tasarımlarında başlıca düşünülmesi gerekenlerden biri de ziyaretçinin sirkülasyonudur. Bu kapsamda araştırmada müzelerde sergileme ve bölücü elemanlarının ilişkisi incelenmiştir. Çalışmada sergileme ve bölücü elemanların kurguları ve tasarım standartları araştırılmıştır. Bölücü eleman kurguları ve sergileme alanlarının bölücülerle kurgulanmasının eser ve iç mekân üzerindeki etkilerini incelemek amaçlanmış ve bu doğrultuda konu ile ilgili görseller karşılaştırılarak incelenmiştir. Sergileme elemanı olarak da kullanılan bölücü elemanlar, sergilerde yönlendirici bir sirkülasyon oluşmasını sağlar. Sergileme alanlarındaki yönlendiriciliğin, ziyaretçiler üzerinde olumlu/olumsuz etkileri olduğu bilinmektedir (Kandemir ve Uçar, 2015). Yönlendiriciliğin mekânda çoğunlukla bölücü elemanlarla sağlanması bölücülerin ziyaretçilere olan etkisinin bir göstergesidir.

Ziyaretçiler müze gezileri sırasında yönlendirmeden kaynaklanan sorunlar yaşayabilmektedir. Ziyaretçiler yönlendirme ile ilgili yaşadıkları sorunlardan dolayı korku gibi olumsuz duygular hissedebilmekte ve bu olumsuzluklar ziyaretçinin sergiden edindiği verimi düşürmektedir. Bu sorunların çözümü sergi alanlarının uygun bir şekilde bölücüler yardımıyla kurgulaması ile mümkündür. Ziyaretçi için iç mekânlarda çeşitli sirkülasyon tipleri oluşturan bölücüler, sadece sirkülasyonu kurgulamakla kalmayıp aynı zamanda bir sergileme elemanı olarak nesnelere sergileyebilmektedir. Bu yönüyle bölücüler hem iç mekânı hem de eserleri etkileyen unsurlardandır. Bölücülerin sağlanması gereken çeşitli kriterler mevcuttur. Örneğin bölücüler, sergilenen nesneyi ziyaretçi tarafından algılanacak en uygun şekilde form, renk ve malzemelerle tasarlanmış olmalıdır. Bölücüler, ziyaretçilerin mekânı ve eserleri kolaylıkla algılamasını sağlayan, eserler ile arasında kontrast oluşturan renklerde (beyaz, gri, siyah vb.) ve sade dokularda tasarlanmalıdır. Eser ve ziyaretçiye zarar vermeyecek özellikte malzemeler seçilmelidir. Sergilemenin süresi bu seçimlerde göz önüne alınmalı ve

malzeme seçimi bu doğrultuda yapılmamıştır. Kalıcı sergileme mekânların tasarımı geçici sergilere oranla daha nadir değiştiğinden uzun kullanıma dayanıklı malzemeler tercih edilmelidir. Mekânın boyutlarına uygun formlar ve sirkülasyon tipi seçilerek mekân kurgulanmalıdır. Müze tasarımlarında birçok sirkülasyon tipi mevcuttur ve bu sirkülasyon tipleri oluşturulurken bölücü elemanlardan faydalandığı görülmektedir.

Bölücülerin varlığı ve tasarımları hem eser hem de mekân açısından önem teşkil etmektedir. Bölücüler ziyaretçiyi belirli bir sirkülasyon dahilinde tutarak kaybolmasını veya bir eseri gözden kaçırmamasını engellemektedir. Bu yönleriyle ziyaretçinin sirkülasyonunda bölücü elemanların varlığı kaçınılmazdır. Müzelerin bölücü elemanlarla kurgulanması gereklidir.

Yazarın Katkı Oranı

Sıra	Adı soyadı	ORCID	Yaziya katkısı*
1	Sıla KAYMAKÇI	0000-0001-7530-2167	1, 2, 3, 4, 5
2	İldem AY TAR SEVER	0000-0003-2492-9845	1, 2, 3, 4, 5
*Katkı bölümüne ilgili açıklamanın karşılığına gelen rakam(lar) yazılmıştır.			
1. Çalışmanın tasarlanması 2. Verilerin toplanması 3. Verilerin analizi ve yorumu 4. Yazının yazılması 5. Kritik revizyon			

Kaynaklar

Akgün, B. (2018). *Müze sergileme vitrinleri ve mağaza vitrinlerinin aydınlatma tekniği kuralları açısından karşılaştırılması* (Yayın No. 508709). [Yüksek lisans tezi, Işık Üniversitesi].

Ariz Yöndem, İ. (2019). *Müzelerde aydınlatma ve önleyici koruma yöntemi olarak ışığın denetimi*. Ürün Yayınları.

Ayan Ergen, B. (2013). Sanat yapıtı sergileme ve sunum çeşitlerine örnekler eşliğinde bir bakış. *Akdeniz Sanat*, 6(11), 130-143.

Ay kut, Z. (2017a). Müze sergilemelerinde izleyici-sergi etkileşimi bağlamında mekân tasarımı. *Uluslararası Disiplinlerarası ve Kültürlerarası Sanat*, 2(2), 219-242.

Ay kut, Z. (2017b). *Müze sergilemelerinde izleyici-sergi etkileşimi bağlamında mekân tasarımı* (Yayın No. 488912). [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi].

Ay kut, Z. (2021). Çağdaş müze sergi mekânlarında hikâye anlatımının sergileme vitrinleri ve vitrin aydınlatma tasarımına etkisi. *Mimarlık ve Yaşam*, 6(2), 767-778.

Boyras, B. (2013). Müze teknolojileri ve sergileme farklılıkları. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 39, 1-14.

Çalışkan, C. (2016). Sergileme tasarımının gelişimi ve müze ile sanat galerilerinin karşılaştırılması. *Yıldız Journal of Art and Design*, 3(1), 26-42.

Firouzkouhi, F. (2019). *Müze binalarında mekânsal esneklik ve güncel örneklerin incelenmesi* (Yayın No. 610509). [Yüksek Lisans tezi, Gazi Üniversitesi].

Işıkören, S. H. (2020). Sergi mekânı tasarımı ile sanat eseri ilişkisi ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde sergi mekânı tasarım örneği olarak Günsel Sanat Müzesi. *YDÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 2(1), 27-34.

Kandemir, Ö. ve Uçar, Ö. (2015). Değişen Müze Kavramı ve Çağdaş Müze Mekânlarının Oluşturulmasına Yönelik Tasarım Girdileri. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 5(2), 17-47.

Kaymakçı, S. (2022). Tarihi yapıların müze olarak işlevlendirilmesinin İstanbul'dan örneklerle incelenmesi. *Mimarlık ve Yaşam*, 7(2), 647-667.

Neufert, E. (2017). *Yapı tasarımı* (39. baskı). Beta Basım Yayın Dağıtım.

Okan, B. (2018). Günümüz müzecilik anlayışındaki yaklaşımlar ve müze oluşumunu etkileyen unsurlar. *Tykhé Sanat ve Tasarım Dergisi*, 3(4), 215-242.

Öztekin, O. A. (2014). *Müze kavramı ve müze yapılarının iç mekânlarının İstanbul'dan örneklerle incelenmesi* (Yayın No. 357295). [Yüksek Lisans tezi, Haliç Üniversitesi].

Sakarya, K. (2021). İç mekân tasarımında kullanılan bölücü elemanlar için bir sınıflandırma. *Euroasia Journal Of Social Sciences & Humanities*, 8(1), 10-25.

Sözen, M. ve Tanyeli, U. (2014). *Sanat kavram ve terimleri sözlüğü*. Remzi Kitabevi.

Yıldız, N. ve Söğüt, M. A. (2020). Şehir içi otel odalarının banyolarında kullanılabilirlik kavramının tekerlekli sandalye kullanıcıları açısından analizi: Pendik'te üç otel, *Mimarlık ve Yaşam*, 5(2), 299-333.

İnternet Kaynakları

Osman Hamdi Bey (2022, 23 Nisan). *Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu'ndan yapıtlarıyla yaşamı ve sanatı*. <https://www.peramuzesi.org.tr/sergi/osman-hamdi-bey/194>

Zevk Meselesi (2022, 23 Nisan). *Galeri*. <https://www.peramuzesi.org.tr/sergi/zevk-meselesi/1265>

Kahve Molası. (2022, 23 Nisan). *Kütahya çini ve seramiklerinde kahvenin serüveni*. <https://www.peramuzesi.org.tr/sergi/kahve-molasi/160>

PTT Pul Müzesi. (2022, 1 Mayıs). <https://www.arkiv.com.tr/proje/ptt-pul-muzesi/2590>

Guggenheim Museum Building Views. (2022, 23 Nisan). <https://www.guggenheim.org/>

OMM. (2022, 23 Nisan). *Odunpazarı Modern Müze*. <https://www.omm.art/tr/detay/ziyaret-bilgisi>